

PRACOWNIA ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU
architekt krajobrazu mgr inż. Anna Wierzbowska
ul. Sadowa 20A/20 97-300 Piotrków Tryb.
tel. 606 887 796 e-mail: ankawierzbowska@interia.pl

„Rewitalizacja Parku Olszewskich - odnowa zabytkowego parku przy Dworku Olszewskich w Bełchatowie”

Inwentaryzacja terenu, małej architektury i zieleni



LOKALIZACJA: ul. Rodziny Hellwigów 11

97-400 Bełchatów

fragment działki nr ew. 836/2, obręb 09 jedn. ew. Bełchatów Miasto

ZAMAWIAJĄCY: Gmina Bełchatów

Ul. Kościuszki 1 97-400 Bełchatów

AUTOR OPRACOWANIA: arch. krajobrazu mgr inż. Anna Wierzbowska

kwiecień 2024

SPIS TREŚCI:

I. DANE OGÓLNE	3
II. ZAKRES OPRACOWANIA	3
III. MATERIAŁY WYJŚCIOWE	3
IV. POŁOŻENIE	3
V. RYS HISTORYCZNY	4
VI. ANALIZA PRZEKSZTAŁCENÍ PRZESTRZENNYCH PARKU	5
VII. INWENTARYZACJA	5
VIII. WSKAZANIA DO PIELEGNACJI DRZEW I KRZEWÓW	9
Tab. Nr 1 INWENTARYZACJA DENDROLOGICZNA	12

I. PODSTAWA OPRACOWANIA:

Podstawą opracowania jest umowa zawarta pomiędzy Inwestorem a jednostką projektową.

II. ZAKRES OPRACOWANIA

1. Zakres terytorialny opracowania:

Zakresem terytorialnym opracowania objęta jest frontowa (wschodnia) część zabytkowego Parku przy Dworku Olszewskich o powierzchni 0,6994 ha (wraz z budynkiem dworu) .

2. Zakres tematyczny opracowania:

Zakres tematyczny opracowania to wykonanie inwentaryzacji

- a) terenu
- b) elementów małej architektury
- c) zieleni wraz z wytycznymi do pielęgnacji drzew i krzewów.

III. MATERIAŁY WYJŚCIOWE

- Mapa sytuacyjno-wysokościowa w skali 1:500 z geodezyjną inwentaryzacją urządzeń podziemnych, aktualna na dzień 05.06.2023r.
- Ewidencja zabytkowej zieleni, Janina Świętorzecka, Zofia Jasińska, grudzień 1981
- Wizje terenowe
- Wytyczne Inwestora.

IV. POŁOŻENIE

Zabytkowy Park przy Dworku Olszewskich o powierzchni 2,83 ha (dz. nr ew. 836/2) leży w województwie łódzkim, powiat bełchatowski, gmina Bełchatów Miasto. Park

leży w ścisłym centrum miasta u zbiegu ulic Rotmistrza Witolda Pileckiego oraz Tadeusza Kościuszki.

Od północy park graniczy z osiedlem bloków mieszkalnych, od południa i wschodu z zapleciami podwórek i budynkami gospodarczymi, natomiast od zachodu naturalną granicę wyznacza rzeka Rakówka.

Położony na terenie zurbanizowanym z silnie rozwijającym się przemysłem ma ogromne znaczenie dla miasta tak pod względem funkcjonalnym jak przyrodniczym.

Działka objęta opracowaniem jest własnością Zamawiającego (Miasto Bełchatów) i objęta ochroną konserwatorską. Użytkownikiem obiektu jest Muzeum Regionalne w Bełchatowie.

V. RYS HISTORYCZNY

Bełchatów otrzymał prawa miejskie w 1737 roku. Stanowiąca istotną część majątku Rychłowskich niewielka osada rozwijała się dzięki dogodnemu położeniu - krzyżującym się traktom z Piotrkowa do Wielunia oraz z Łasku do Kamieńska. To właśnie Stanisław Rychłowski oraz jego brat Franciszek doprowadzili do rozkwitu Bełchatowa. Dwór w stylu barokowym, będący dominantą całości założenia, został wybudowany na początku XVIII wieku. Jego fundatorem był Stanisław Rychłowski herbu Nałęcz. Architektem rezydencji Rychłowskich był Włoch Lodovico Coci.

Dwór wybudowano na wzniesieniu wykorzystując zejście tarasowe w kierunku rzeki Rakówki. Wokół dworu powstało założenie parkowe w stylu francuskim.

Od 1820 do 1887 roku dwór był własnością rodu ziemiańskiego Kaczkowskich. Kaczkowscy dokonali znacznych zmian architektonicznych. Na ten okres przypada świetność całego zespołu pałacowo-parkowego. Za udział w powstaniu styczniowym Kaczkowscy zostali dotknięci szeregiem restrykcji i finalnie w 1867 r. majątek Bełchatów został zlicytowany. W wyniku licytacji dostał się w ręce niemieckie, a jego właścicielem został Ernest Ludendorf ze Szczecina. Po niedługim czasie odsprzedał on posiadłość ziemską Reinholdowi Spillerowi. W 1887 roku dwór bełchatowski wykupił Henryk Hellwig, Bawarczyk legitymujący się obywatelstwem francuskim. Zasłużona dla miasta i kraju rodzina Hellwigów była w posiadaniu zespołu pałacowo-parkowego do roku 1943. Po 1943 roku posiadłość przeszła w ręce lekarskiej rodziny Olszewskich, a od 1987 roku jest własnością miasta. W latach 90-tych mieściła się tu Akademia Umiejętności pod patronatem ZHP oraz Młodzieżowy Dom Kultury "Ruina". We wrześniu 1993 roku Urząd Miasta przystąpił do renowacji budynku pod nadzorem konserwatora zabytków, a w 1997 roku

przeprowadzono rewaloryzację zabytkowego parku położonego przy Dworku Olszewskich.

W listopadzie 1998 roku swoją siedzibę w zabytkowym Dworku Olszewskich znalazło Muzeum Regionalne, które oprócz działalności wystawienniczej prowadzi szeroką działalność oświatową i kulturalną.

VI. ANALIZA PRZEKSZTAŁCEŃ PRZESTRZENNYCH PARKU

Park o cechach ogrodu francuskiego, jaki powstał wokół dworu w XVIII wieku, został w XIX wieku przekształcony w założenie krajobrazowe.

Po II wojnie światowej zmiany własnościowe i uszczuplenia terenowe parku oraz brak należytej stałej pielęgnacji parku, spowodowały całkowite zatarcie historycznej kompozycji. W roku 1997 przeprowadzona rewitalizacja parku przywróciła kompozycję stylizowaną na założenie geometryczne w części wschodniej założenia natomiast w części zachodniej od dworu przechodzącą w założenie krajobrazowe.

Elementami historycznymi , które zachowały się do dnia dzisiejszego są:

- bryła dworu stanowiąca dominantę założenia;
- pozostałości kanału wodnego;
- skarpa;
- grób rodziny Hellwigów;
- pojedyncze grupy starych drzew.

W części wschodniej założenia pozostały jedynie grupy lub pojedyncze egzemplarze drzew: kasztanowce, lipy, orzech włoski.

Zabytkowy park przy dworku Olszewskich – jest to zespół dworsko-parkowy o pow. 2,83ha, wpisany do rejestru zabytków pod nr 286 decyzją KL.IV-5340/3/83 z dnia 31. 08. 1983r.

VII. INWENTARYZACJA

W miesiącach kwiecień 2024 roku została przeprowadzona inwentaryzacja fragmentu terenu, małej architektury i szaty roślinnej dla potrzeb wykonania opracowania rewitalizacji tej części parku.

Wyniki niniejszej inwentaryzacji posłużyły do dalszych analiz i prac projektowych.

1. INWENTARYZACJA TERENU

Park Ostrowskich położony jest w centralnej części Miasta Bełchatowa. Obejmuje obszar 2,83ha.

Teren objęty opracowaniem to frontowa (wschodnia) część parku. Teren płaski – rzędne z zakresu 201,2-201,3m npm.

Teren ogrodzony, uzbrojony, zabudowany budynkiem byłego dworu, w którym obecnie znajduje się Muzeum Regionalne.

Analizę stanu istniejącego badanego obiektu wykonano jako materiał do celów projektowych. Został on przedstawiony w formie graficznej na planie w skali 1:500 (ARKUSZ NR I).

W inwentaryzacji zostały uwzględnione następujące elementy:

- granice parku oraz terenu opracowania
- granice ochrony konserwatorskiej
- układ komunikacyjny
- nasadzenia drzew i krzewów
- inne obiekty budowlane (uzbrojenie terenu).

Bilans terenu objętego opracowaniem

Powierzchnia budynku ze schodami i tarasami	793m ²
Powierzchnia ciągów pieszych z kostki betonowej	1.297m ²
<u>Powierzchnia zieleni</u>	<u>4.904m²</u>
RAZEM Powierzchnia terenu objętego opracowaniem	6.994m ²

2. INWENTARYZACJA MAŁEJ ARCHITEKTURY I OŚWIETLENIA

Teren parku wyposażony jest w elementy małej architektury oraz lampy oświetleniowe. Elementy małej architektury i oświetlenia zewnętrznego są jednolite w formie dla całego parku.

Poniższe zestawienie ilościowe przedstawione jest jedynie dla części objętej opracowaniem .

- | | |
|---|--------|
| 1) Kosze parkowe betonowe z metalowymi wkładami | szt. 4 |
| 2) Ławki parkowe żeliwne, siedziska drewniane | szt. 7 |
| 3) Słupy oświetleniowe z oprawami | kpl. 7 |

Formę elementów małej architektury przedstawiają poniższe zdjęcia.



Fot. Nr 1 Mała architektura - kosz na śmieci (A. Wierzbowska kwiecień 2024)



Fot. Nr 2 Ławka parkowa (A. Wierzbowska kwiecień 2024)



Fot. Nr 3 Lampa parkowa (A. Wierzbowska kwiecień 2024)

3. INWENTARYZACJA ZIELENI

W miesiącach kwiecień-maj 2024 roku została przeprowadzona inwentaryzacja terenu i szaty roślinnej.

Niniejsze opracowanie przedstawiono w formie graficznej na mapie sytuacyjno-wysokościowej do celów projektowych w skali 1:500.

Wyniki niniejszej inwentaryzacji posłużyły do opracowania w dalszej kolejności wytycznych dot. pielęgnacji drzew i krzewów z ewentualnymi wskazaniem drzew i krzewów do usunięcia.

Inwentaryzacją objęto 71 szt. drzew i 5 grup krzewów (żywoploty) na terenie parku. Podczas przeprowadzania pomiarów wzięto pod uwagę rozmieszczenie poszczególnych okazów roślin, skład gatunkowy i szczegółowe dane dotyczące wymiarów (obwód pnia, średnica korony) oraz stanu zdrowotnego roślin, następnie zestawiono je w formie tabelarycznej (TABELA NR 1) oraz graficznie na mapie sytuacyjno – wysokościowej w skali 1:500 (Rys. ZI-0), gdzie pokazano szczegółowo: oznaczenie lokalizacji drzew, grup krzewów, podział na drzewa liściaste i iglaste. Lokalizacje drzew zostały naniesione na mapę i oznaczone graficznie zgodnie z numerem porządkowym według tabeli inwentaryzacyjnej oraz z zasięgiem koron poszczególnych okazów.

VIII. WSKAZANIA DO PIELĘGNACJI DRZEW I KRZEWÓW

W celu ochrony walorów przyrodniczych i historycznych parku zabytkowego w Bełchatowie niezbędne jest opracowanie docelowo projektu gospodarki drzewostanem.

Zabiegi pielęgnacyjno-sanitarne zmierzają do utrzymania drzewostanu we właściwym stanie zdrowotnym lub przywrócenie do stanu właściwego w przypadku choroby. Do tego typu zabiegów należą następujące prace:

1 Cięcia przyrodnicze – cięcia, których głównym celem jest sterowanie procesami tworzenia przez drzewo stabilnej i zdrowej korony. W zależności od wieku drzewa, jego indywidualnych potrzeb oraz stopnia ingerencji człowieka, cięcia pielęgnacyjne podzielić można na cięcia:

1.1. prześwietlające (rozluźniające koronę) – polegają na przeredzeniu korony. Mają na celu dopuszczenie światła do wnętrza korony i umożliwienie swobodnego

przepływu mas powietrza. W trakcie jednorazowego cięcia nie należy usuwać więcej niż do 30% całej masy żywej korony, przy czym optimum wynosi 15%;

1.2. Sanitarne – polegają na usunięciu z korony gałęzi suchych (posusz), chorych, nadłamanych;

1.3. Korygujące – polegające na dokonaniu w ukształtowanej już koronie drzewa radykalnych zmian mających na celu poprawienie jej konstrukcji;

1.4. Formujące – stosowane na drzewach młodych. Wykonuje się je aby utrzymać koronę jako przewodnikową, aby nie dopuścić ostre nasady gałęzi wyrastające z przewodnika. Cięcia formujące to również cięcia wykonywane w przypadku konieczności utrzymania kształtu korony drzew lub kształtu form żywopłotowych.

W przypadku wszystkich rodzajów cięć należy pamiętać o kilku zasadach:

- Ograniczać je do niezbędnego minimum ;
- W trakcie jednorazowego zabiegu nie usuwać więcej niż 30% całej żywej masy gałęzi;
- Nie należy pozostawiać kikutów (tylców);
- Przy konarach powyżej 3cm średnicy wykonywać cięcia trzyetapowo: podcięcie, docięcie, wyrównanie;
- Brzozy, kasztanowce, buki i większość drzew iglastych źle znosi cięcia żywych gałęzi więc należy ograniczyć się tylko do usuwania suchych konarów;
- Zaleca się wykonanie zabiegów poza okresem lęgowym ptaków – okres listopad-luty.
- Z uwagi na ograniczone warunki wprowadzania ciężkiego sprzętu zaleca się wykonywanie cięć na wysokościach metodami "alpinistycznymi".

Dopuszcza się używanie lekkiego podnośnika przy dokonywaniu cięć na drzewach w strefie zasięgu z dróg o gabarytach umożliwiającym poruszanie się samochodu. Zakaz wjazdu sprzętem ciężkim, na teren opracowania po opadach deszczu czy roztopach.

Rodzaje zabiegów które są dopuszczalne w obrębie korony drzew określa. ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,

Zgodnie z art. Art. 87a. 1. Prace ziemne oraz inne prace wykonywane ręcznie, z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, wykonywane w obrębie korzeni, pnia lub korony drzewa lub w obrębie korzeni lub pędów krzewu, przeprowadza się w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.

2. Prace w obrębie korony drzewa nie mogą prowadzić do usunięcia gałęzi w wymiarze przekraczającym 30% korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, chyba że mają na celu:

- 1) usunięcie gałęzi obumarłych lub nadłamanych;
- 2) utrzymywanie uformowanego kształtu korony drzewa;
- 3) wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu przywróceniu statyki drzewa.

3. Zabieg, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, wykonuje się na podstawie dokumentacji, w tym dokumentacji fotograficznej i dokumentacji fotograficznej, wskazującej na konieczność przeprowadzenia takiego zabiegu. Dokumentację przechowuje się przez okres 5 lat od końca roku, w którym wykonano zabieg.

4. Usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 30% korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, w celu innym niż określony w ust. 2, stanowi uszkodzenie drzewa.

5. Usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 50% korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, w celu innym niż określony w ust. 2, stanowi zniszczenie drzewa.

Wszystkie działania mieszczące się w tej grupie robót należy wykonać w oparciu o metody, technologie i materiały polecane w wydawnictwach „Pielęgnowanie Drzew i Krzewów Ozdobnych, Poradnik”, M. Kosmali, PWRiL, Warszawa 2000 i „Poradnik, Chirurgia i Pielęgnacja Drzew”, Z. Chachulskiego, Legraf, Warszawa 2000.

UWAGA

W przypadku prowadzenia robót w okresie 01 marca – 31 października Wykonawca sporządzi ekspertyzę przyrodniczą (szczególnie ornitologiczną) i uzyska zezwolenie na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową dla organizmów występujących na terenie parku.

W przypadku znalezienia przedmiotu o znamionach zabytku Wykonawca powiadomi Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi ul. Piotrkowska 99

Projektant:

arch. krajobrazu mgr inż. Anna Wierzbowska